

9. Укрінформ: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3437103-u-diaspori-rozprovili-ak-nablizaut-peremogu-ukraini-u-vijni-z-rosieiu.html> (дата звернення: 2024. 17 березня)

10. Щербина А. Україна розраховує отримати \$41 млрд міжнародної допомоги у 2024 році. Чи «потягнуть» основні країни-донори? *Forbes*: веб-сайт. URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/khkhkhkh-03012024-18294> (дата звернення: 2024. 4 січня).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-451-1-15>

THE ROLE OF INTERNATIONAL AID IN HUMANITARIAN DEMINING OF THE DE-OCCUPIED TERRITORIES OF UKRAINE

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ У ГУМАНІТАРНОМУ РОЗМІНУВАННІ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Nikitiuk O. V.

*Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor,
Leading Researcher,
National Defense University of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Нікітюк О. В.

*кандидат історичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
Національний університет оборони
України
м. Київ, Україна*

Nikitiuk P. O.

*Company Commander,
Military Unit A0451
Dubno, Ukraine*

Нікітюк Р. О.

*командир роти,
Військова частина А0451
м. Дубно, Україна*

Вторгнення на територію України військ російської федерації (рф) та масове застосування ними різноманітних систем озброєння і мінування призвело до масштабного забруднення територій, населених пунктів та об'єктів інфраструктури вибухонебезпечними предметами. В державі виникла нагайна проблема проведення гуманітарного розмінування. Це дуже важлива робота, від неї залежить життя мирного населення, адже багато територій заміновано і щотижня гинуть та зазнають поранень люди через нерозірвані міни і снаряди.

Серед проблемних питань, які потребували вирішення щодо розмінування від вибухонебезпечних предметів звільнених від

російських військ територій України були: збільшення кількості саперів (саперних підрозділів) та їх професійне навчання (підготовка), недостатня кількість спеціалізованої техніки, роботизованих систем та машин для перевезення вибухонебезпечних предметів і персоналу, забезпечення сучасними засобами пошуку мін та захисту особового складу, підготовка собак-саперів, інформування населення щодо дій та заходів безпеки при виявленні вибухонебезпечних предметів.

Самостійно вирішити усі проблемні питання Україна під час війни не була спроможна, тому Президент України та уряд держави звернулися до інших країн та міжнародних організацій за допомогою у розмінуванні наших територій.

Метою статті є проведення аналізу напрямків міжнародної допомоги у гуманітарному розмінуванні деокупованих територій України, висвітлення ролі європейських та інших держав світу у розмінуванні територій нашої держави.

Україна сьогодні входить до числа країн світу, найбільш забруднених мінами і вибухонебезпечними пережитками війни. При цьому, через тривалі бойові дії та окупацію території, повний ступінь забруднення залишається нез'ясованим. За розрахунками Світового банку орієнтовна вартість повного комплексу робіт з гуманітарного розмінування складає \$37 млрд доларів. Ця вартість не є остаточною, сума може як зменшитись, так і зрости [1].

Тема гуманітарного розмінування України дуже актуальна і привертає увагу міжнародної спільноти. Це і благодійні фонди, неурядові організації, технологічні компанії, виробники певного обладнання. Іноземні донори, технологічні компанії, які займаються розробкою та виробництвом обладнання для розмінування хочуть співпрацювати з Україною. Так як, на сьогоднішній день, у нас в державі найкращий полігон для випробування новітніх технологій. Наразі дуже швидко розвивається напрям штучного інтелекту в процесі розмінування, а це прискорює проведення нетехнічного обстеження і подальшу роботу щодо гуманітарного розмінування [2].

У квітні 2023 року в державі стартував проєкт, покликаний залучити світові компанії, що мають передові технології в галузі протимінної діяльності, до гуманітарного розмінування території держави. Проєкт ініційований Програмою розвитку ООН (ПРООН). ПРООН звернулася з пропозицією взяти участь у проєкті до компаній та приватних підприємств, які мають досвід роботи з безпілотними технологіями у сфері розмінування [3]. Адже усе нове,

високотехнологічне, ефективне, що є в світі у галузі розмінування, має працювати в Україні на очищення наших територій.

Однією з ключових проблем і потреб – сучасні роботизовані платформи та машини для механізованого розмінування. Новітні технології насамперед зберігають життя особового складу, а вже потім – виконують функцію збільшення ефективності. Тому дуже важливим є укомплектування підрозділів новітніми та надійними засобами розмінування [4].

На заклик України поставити машини для розмінування відгукнулись виробники з різних країн, а саме: Великої Британії, США, Хорватії, Німеччини, Швейцарії, Словаччини та ін. Державі необхідно оперативно опрацювати та запропонувати механізми співробітництва з ними для якнайшвидшого отримання техніки та залучення її до роботи [3].

Слід відмітити, що на сьогоднішній день у підрозділах ДСНС працюють 37 машин розмінування іноземного виробництва [5], які використовуються на території Миколаївської, Херсонської, Донецької, Харківської, Сумської, Чернігівської та Київської областей. Один день роботи цієї машини замінює 100 днів роботи саперів. Першу таку машину виробництва Великої Британії держава отримала за сприяння фонду United24 наприкінці 2022 року, ще 12 машин хорватського та німецько-швейцарського виробництва Україна отримала завдяки міжнародним партнерам у першому півріччі 2023 року. Найбільше машин розмінування на сьогодні сконцентровано на Харківщині і Херсонщині [6].

Для пришвидшення очищення українських земель, підрозділам ЗСУ та ДСНС потрібно близько 100 машин для розмінування та понад 463 одиниці транспортних засобів для перевезення особового складу та обладнання, 251 транспортний засіб – для перевезення вибухонебезпечних предметів. При цьому державою налагоджено контакти з виробниками в різних країнах та є зацікавленість в тому, щоб іноземні партнери розглянули можливість локалізації виробництва машин з розмінування [7].

Швейцарська компанія Global Clearance Solutions планує довести кількість переданих Україні машин розмінування на дистанційному керуванні до 40 весною 2024, а до 70 – до середини 2024 року [8]. 7 мобільних, дистанційно керованих і захищених систем розмінування надасть Німеччина, 10 машин держава отримає для гуманітарного розмінування завдяки підтримці Уряду Республіки Корея, ще одну машину для механізованого розмінування надасть Азербайджан.

Завдячуючи донорам, зокрема США, Євросоюзу, Японії, Німеччині, Великій Британії, Норвегії, Швеції, Італії, Литві, Нідерландам, Данії, Канаді, Австрії, Швейцарії, Південній Кореї та Фонду Говарда Баффета, які сумарно виділили Україні понад 244 мільйони доларів на потреби гуманітарного розмінування, держава, до кінця 2023 року мала отримала обладнання від іноземних партнерів. А саме: 10 машин для розмінування хорватської компанії DOK-ING, 10 машин від Global Clearance Solutions, майже 200 піротехнічних машин, понад 600 металодетекторів, 50 підривних машин, а також – індивідуальні набори для розмінування, вибухозахисні костюми, квадрокоптери, роботизовані системи для знешкодження боєприпасів.

Також є домовленості із міжнародними виробниками – хорватською DOK-ING і данською Hудrema – щодо локалізації їхнього виробництва в Україні [9].

Україна має власні навчальні заклади, що здійснюють підготовку спеціалістів з розмінування, однак їх потужностей через великі масштаби забруднення не вистачає. Міністерство оборони України постійно працює над залученням допомоги країн-союзників та партнерів. Одним із прикладів залучення міжнародного досвіду в напрямку навчання та підвищення кваліфікації саперів є започаткування МО України спільного проекту із компанією Tetra Tech, яка діє від імені Державного департаменту США по створенню сучасного центру підготовки 500 спеціалістів з гуманітарного розмінування на рік. Там навчатимуть за міжнародними стандартами з використанням найсучасніших методів та зразків техніки для здійснення розмінування. Військовослужбовці проходилимуть підготовку від початкового до максимально можливого рівня EOD-3+ [10].

Слід також відмітити, завдячуючи міжнародній підтримці та різноманітним програмам з гуманітарного розмінування у 2022 та 2023 роках значна частина українських фахівців з розмінування пройшла та у 2024 році проходить навчання та тренінги за кордоном, а саме: у США, Великій Британії, Польщі, Данії, Литві, Ірландії, Італії, Словаччині, Словенії та Німеччині. Там вони переймають досвід закордонних колег щодо проведення знищення вибухонебезпечних залишків війни, номенклатури боєприпасів країн-членів НАТО, а також відмінних рис та особливостей проведення ідентифікації. Сьогодні усе більше країн долучається до допомоги Україні у гуманітарному розмінуванні нові навчання українських саперів планується проводити в Австрії, Азербайджані, Іспанії та Канаді.

Ще одним з напрямків міжнародної допомоги Україні з гуманітарного розмінування є передача Євросоюзом Україні п'яти партій собак-саперів. На листопад 2023 року уже передано дві партії собак-саперів (11 у першу та 8 у другу партію), підготовлених у країнах ЄС, зокрема Нідерландах, Фінляндії, Бельгії та Люксембурзі. Передані європейськими партнерами собаки-сапери (німецькі, бельгійські і нідерландські вівчарки) мають вік від 1,5 до 2 років, вони зможуть активно ще 5–6 років працювати по пошуку вибухових речовин. Згідно з проектом ЄС, до кінця 2025 року відбудеться ще три етапи передачі Україні собак-саперів [11]. Також американські і європейські партнери передали обладнання для перевезення службових собак, ветеринарні аптечки К-9, бронжилети, тактичні окуляри для службових собак та навушники [12].

11–12 жовтня 2023 року в столиці Хорватії Загребі була проведена Міжнародна донорська конференція високого рівня з гуманітарного розмінування в Україні, організована урядами Хорватії та України у співпраці з Європейською комісією. Крім України та Хорватії в конференції взяли участь представники понад 30 країн, а також ООН, Всесвітньої продовольчої програми (WFP), Женевського міжнародного центру з гуманітарного розмінування (GICHD) та інших міжнародних організацій. Ключовими цілями конференції було представлення потреб України в розмінуванні, обмін глобальним досвідом, мобілізацію ресурсів, презентацію українських розробок у протиміній діяльності, використання допомоги та міжнародні механізми підтримки, забезпечення прозорості та підзвітності за використання донорської допомоги [13].

Загальна сума зобов'язань допомоги Україні в гуманітарному розмінуванні, яку підтвердили 34 держави-учасниці першої такої спеціальної Міжнародної донорської конференції високого рівня в Загребі, становить майже 500 млн євро [14].

Слід відмітити що до виконання заходів протиміній діяльності залучені міжнародні неурядові організації з розмінування: The Halo Trust, Данська Рада у справах біженців (DRC) та Швейцарський фонд протиміній діяльності (FSD) [15].

Отже, завдяки міжнародній допомозі та різноманітним програмам з гуманітарного розмінування, запровадженню високотехнологічних та ефективних технологій у сферу розмінування Україна поступово очищує свою територію від вибухонебезпечних предметів. Міжнародні партнери України виділили на проекти в гуманітарному розмінуванні з 2022 року по 2027 рік понад 700 млн дол. Однак, після звільнення

усіх наших територій, включаючи Донецьку, Луганську області та АР Крим, роботи з розмінування буде ще більше, адже додатково потрібно буде провести розмінування морського узбережжя. Три країни-члени НАТО: Туреччина, Румунія і Болгарія, щодо безпеки Чорного моря, планують об'єднати сили для знешкодження мін, які потрапили у Чорне море внаслідок війни Росії проти України. Вони уже провели закриті переговори і опрацьовують деталі, щодо створення такого підрозділу [16]. Гуманітарне розмінування територій України складний процес, який потребує величезних фінансових затрат, залучення найкращих спеціалістів і технологій та допомогу світової спільноти.

Література:

1. Потреби на розмінування на поточний рік сягають понад \$397 млн – Павлюк. УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3705065-potrebi-na-rozminuvanna-na-potocnij-rik-sagaut-ponad-397-mln-pavluk.html>

2. Розмінування як перший крок до відновлення. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва URL: <https://dif.org.ua/article/rozminuvannya-yak-pershiy-krok-do-vidnovlennya>

3. Низка країн відгукнулась на заклик про поставку машин для розмінування. УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3700378-nizka-krain-vidguknulas-na-zaklik-pro-postavku-masin-dla-rozminuvanna-sviridenko.html>

4. Олександр Козубенко. Чи здатна Україна виробляти власну техніку для розмінування: Олександр Павлюк провів міжвідомчу нараду. АрміяInform. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/04/07/chy-zdatna-ukrayina-vyroblyaty-vlasnu-tehniku-dlya-rozminuvannya-oleksandr-pavlyuk-proviv-mizhvidomchu-naradu/>

5. Ігор Клименко: Наразі в ДСНС 37 машин механізованого розмінування, потрібно ще як мінімум 30 таких машин. МВС. URL: <https://mvs.gov.ua/news/igor-klimenko-narazi-v-dsns-37-masin-mexanizovanogo-rozminuvannia-potribno-shhe-ia-k-minimum-30-takix-masin>

6. У підрозділах ДСНС працюють вже 13 машин механізованого розмінування. УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3745976-u-pidrozdilakh-dsns-pracuut-vze-13-masin-mehanizovanogo-rozminuvanna.html>

7. Україна потребує техніки для розмінування територій – Мінекономіки. УКРІНФОРМ. URL: [https://www.ukrinform.ua/rubric-](https://www.ukrinform.ua/rubric-68)

ato/3705783-ukraina-potrebue-tehniki-dla-rozminuvanna-teritorij-minekonomiki.html

8. Компанія GCS у 2024 році доведе кількість поставлених в Україну машин розмінування до 70. МОУ. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/kompaniya-gcs-u-2024-rotsi-dovede-kilkist-postavlenyh-v-ukrayinu-mashyn-rozminuvannya-do-70/>

9. Олена Богданьок. Партнери виділять понад 244 млн доларів на гуманітарне розмінування – Свириденко. Суспільне новини. URL: <https://suspilne.media/536279-partneri-vidilat-ponad-244-mln-dolariv-na-gumanitarne-rozminuvanna-sviridenko/>

10. В Україні готуватимуть 500 спеціалістів з розмінування на рік – Павлюк. УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3704997-v-ukraini-gotuvatimut-500-specialistiv-z-rozminuvanna-na-rik-pavluk.html>

11. ЄС передав Україні другу партію собак-саперів і пошукові дрони УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3784848-es-peredav-ukraini-drugu-partiu-sobaksaperiv-i-posukovi-droni.html>

12. Олександр Шульман Саперам ЗСУ передали американські засоби для захисту собак. Armyinform URL: <https://armyinform.com.ua/2022/08/10/saperam-zsu-peredaly-amerykanski-zasoby-dlya-zahystu-sobak/>

13. Міжнародна донорська конференція з гуманітарного розмінування в Україні стартує в Загребі. Interfax URL: <https://interfax.com.ua/news/general/940498.html>

14. Міжнародні донори виділили на розмінування України 500 мільйонів євро. Корреспондент URL: <https://ua.korrespondent.net/world/4630768-mizhnarodni-donory-vydilyly-na-rozminuvannia-ukrainy-500-milioniv-jevro>

15. Які програми з гуманітарного розмінування доступні для громад. URL: <https://intent.press/expert/humanrights/2023/yaki-programi-z-gumanitarnogo-rozminuvannya-dostupni-dlya-gromad/>

16. Туреччина, Румунія та Болгарія можуть створити групу з розмінування Чорного моря – Bloomberg. Укрінформ URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3772211-tureccina-rumunia-ta-bolgaria-mozut-stvoriti-grupu-z-rozminuvanna-cornogo-mora-bloomberg.html>